

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

26^E JAARGANG

WOENSDAG 24 SEPTEMBER 1941

No. 1340

HOOFDREDACTEUR:*M. F. J. Cool (Rotterdam).***PLAATSVERVANGEND HOOFDREDACTEUR:***J. H. M. Meijerink (Rotterdam).*

*Redactie en Administratie: Pieter de Hoochweg 122, R'dam-W
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigelaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408 (ten name van
„Economisch-Statistische Berichten“).*

*Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk
is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht,
franco p. p. in Nederland f 21*.— per jaar. Buitenland en
koloniën f 23.— per jaar. Abonnementen kunnen met elk
nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van
elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en
leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen
het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere
publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de Administratie.*

*Advertenties voorpagina f 0.50 per regel. Andere pagina's
f 0.40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.*

INHOUD: Blz.

Een moderne documentatiedienst door <i>Dr. Ir. A. W. Joh. Mayer</i>	552
De rubberpositie door <i>Dr. J. F. Haccoû</i>	554
Woningvoorraad en woningbehoefte door <i>Dr. Ir. H. G. van Beusekom</i>	556
Aanteekeningen. De buitenlandsche handel van Argentinië	558
Overheidsmaatregelen op econo- misch gebied	559
Statistieken. Bankdisconto's — Bankstaten — Wisselkoersen	561-562

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De in ons vorige overzicht reeds gereleveerde bedrijvigheid van de arbitrage in Duitse fondsen met Berlijn heeft zich in de verslagweek gehandhaafd. Zoowel in de courante als in de minder courante papieren vond regelmatig handel plaats. Anderzijds echter is de activiteit van Duitse koopers op de markt voor Nederlandsche obligatiën sedert eenigen tijd uiterst gering, terwijl ook op de aandelenmarkt de aankopen binnen betrekkelijk enge grenzen schijnen te blijven.

De stijging van den post „papier op het buitenland” houdt aan, en is natuurlijk versterkt door de genoemde activiteit van de arbitrage, die zich sedert de opheffing van de geblokkeerde marktenbelasting heeft ontplooid. De toeneming van het accres der buitenlandsche wisselportefeuille zou waarschijnlijk nog krachtiger zijn geweest, wanneer de belangstelling van Duitse beleggers voor Nederlandsche obligatiën en aandelen op hetzelfde peil was blijven staan als eenigen tijd geleden.

De aldus ontstane verruiming van de *geldmarkt* is in de laatste weken maar voor een gering gedeelte geabsorbeerd door de stijging van den biljettenomloop. Tot goed begrip willen wij er nog eens de aandacht op vestigen, dat de behoefte aan chartaalgeld een zelfstandige factor is, die de geldmarkt kan verruimen (bij terugvloeiing van bankpapier) of kan verkrappen (bij toeneming van de circulatie). Die factor kan den invloed op de markt van de stijging der buitenlandsche wisselportefeuille dus versterken of verzwakken, maar staat steeds op zichzelf, afgezien van den indirecten samenhang, die natuurlijk wel kan bestaan.

De *obligatiemarkt* vertoonde over het geheel genomen weinig wijziging. De omzetten waren in de meeste fondsen beperkt, en noemenswaardige koersfluctuaties kwamen niet voor. De ondertoon was intusschen niet ongunstig, hetgeen wellicht mede toegeschreven kan worden aan de vraag naar beleggingsmateriaal van de zijde van hen, die winst namen op Duitse obligatiën.

De *aandelenmarkt* heeft een lichte reactie ondergaan, nadat de week weer uitermate vast was geopend. Het gerucht deed de ronde, dat tegen het einde van de week Rijksminister Funk een rede zou houden, waarbij maatregelen tot beperking van de koersopdriving van aandelen zouden worden aangekondigd. Het is bekend, dat de autoriteiten de stijging van de laatste maanden ongaarne hebben gezien, en dat ook in Duitschland herhaaldelijk van hooger hand tegen deze beweging is gewaarschuwd. Intusschen schijnt het, dat de besprekingen over dit onderwerp nog gaande zijn, en dat men nog niet toe is aan de afkondiging van concrete voorschriften. Toen officieel nieuws in dit opzicht uitbleef, trad dan ook weer een herstel in, dat echter het koerspeil van de hoofdfondsen niet meer op het hoogste niveau van de week kon brengen.

EEN MODERNE DOCUMENTATIEDIENST.

Economische literatuur in oorlogstijd.... en daarna.

Wij leven in een tijd van groote gebeurtenissen, ook op economisch terrein. Tengevolge van den oorlog zien onze nationale handel en industrie een aantal afzetmogelijkheden verloren gaan, waardoor verscheidene bedrijfs-groepen naar andere bestaansmogelijkheden moeten zoeken.

Ook dwingt het tekort aan bepaalde grondstoffen om te zien naar vervangingsmaterialen, terwijl men in sommige gevallen zelfs zal gaan zoeken naar de vervaardiging van of handel in andere producten. Veel van wat thans tengevolge van de oorlogsomstandigheden wordt opgebouwd, zal na het einde van den oorlog niet levensvatbaar meer zijn. Intusschen zullen zich in alle landen zulke groote veranderingen hebben voorgedaan, dat het — ook al zou men dit willen — onmogelijk zal blijken, de toestanden van 1939 te reconstrueeren. Voor een vergelijking denke men slechts aan de industrieën, die in en buiten Europa zijn ontstaan gedurende de vorige oorlogsperiode (1914—1918), toen de overzeesche verbindingen op vele punten verbroken waren.

Er is ook nu beroering in de structuur van het bedrijfsleven, overal en gelijktijdig.

De zakenman — dit woord in den wijdsten zin genomen —, die zijn bronnen van bestaan niet langzaam of plotseling wil zien opdrogen, is genoodzaakt zich voortdurend rekenschap te geven van de veranderde omstandigheden, zooals deze zich binnen en buiten de nationale grenzen wijzigen.

Bedenkt men, dat bovendien iedere landsregeering voor de belangen van het eigen volk waakt door het uitvoeren van verordeningen op elk gebied, dan dient de actieve zakenman vooral in dezen tijd, en ook straks na den oorlog, te kunnen beschikken over vlugge en betrouwbare inlichtingen.

Bestaat er een economische informatiedienst?

Van oudsher zijn onze groote dagbladen goede informatiebronnen gebleken op het gebied der toegepaste economie. Wat zich evenwel op het oogenblik voor onze blikken ontrolt, kunnen deze bladen onmogelijk tot in alle details verwerken zonder het karakter van *algemeene* informatiebron, i.c. dagblad, te verliezen.

Hij, die zich van het economisch gebeuren voortdurend op de hoogte wil houden, dient derhalve naar andere bronnen om te zien. Daarbij zal hij, indien hij consciëntieus te werk gaat, zeer snel bemerken, dat hij aan een abonnement op een enkel vaktijdschrift niet genoeg heeft, omdat artikelen, die voor hem van interesse zijn, voor het meeren-deel in andere bladen verschijnen. Aan den anderen kant zal hij bemerken, dat het vakblad, waarop hij zich geabonneerd heeft, artikelen brengt, die hem eigenlijk niet zeer ter harte gaan. Hij staat dus voor de keuze zich op meer dan één tijdschrift te abonneren, met daarmede gepaard gaande grootere kosten, of zich in de keuze van het door hem gelezen materiaal te beperken en daarbij steeds gehinderd te worden door de gedachte, dat iets belangrijks hem mogelijk zal ontglippen.

Welke methoden van documentatie staan ons ten dienste?

Hiermede zijn wij aangeland bij de kern van het vraagstuk, dat ons interesseert, nl. de techniek der documentatie. Een verkenning van het domein der documentatie werkt in dit opzicht verhelderend. Op dit gebied blijkt zich nu bij nadere beschouwing de laatste jaren een geheel nieuwe tak van wetenschap te hebben ontwikkeld.

Wenden wij ons eerst tot één der meest documentatie-behoefte groepen van onderzoekers, de chemici.

Sedert vele tientallen jaren zijn de chemici van alle landen bezig nieuwe verbindingen te maken en nieuwe chemische werkwijzen of verbeteringen daarop te bedenken. Hierbij moet de eene auteur noodgedwongen voortbouwen op datgene, wat zijn voorganger gepresteerd en daarover gepubliceerd heeft, onafhankelijk van de omstandigheid, of deze voorganger dit artikel nu in een Duitsch, Engelsch, Fransch of Amerikaansch vakblad zou hebben gepubliceerd.

Aangezien het bij deze literatuur dikwijls gaat over uitgesproken gedachten en beschreven werkwijzen, die voor uitvinders van direct belang zijn, ontstaat er een jacht naar de nieuwste gegevens der chemische wereldliteratuur.

Er zijn over de geheele wereld circa 3200 tijdschriften¹⁾, die regelmatig onderwerpen op het gebied van de chemie (theoretische zoowel als toegepaste) publiceren. Ze alle te lezen is zelfs voor een werker op een gespecialiseerd vakgebied onmogelijk.

Hier brengen nu de zgn. referaten-tijdschriften uitkomst. Al jaren verschijnen in een aan-

676. Papier- & Kartonind. Cartonnage.

661.71 ● Houtproducten. Cellulose

655.3 ● Drukkerij

(43 ● Deutschland

I V J P ' 5 1941.03.05 pag 338

● 661.71 338.011.1 /

Zellstoff, Papier, Druck in 1939/40 (Deutschland) / Die Lage dieser Unternehmen. Die Erfolgsrechnungen und die Ausschüttungen. Ziffern.

I V J P ' 5 1941.03.05 - pag 338 - 2 pag A3

Zie vervolg bovenaan

3 C I 3 1941

Het risico van eventuele fouten en wijzigingen in deze documentatieaankondiging is geheel en al uitsluitend voor rekening van de gebruiker.

¹⁾ In 31 talen.

tal tijdschriften — dikwijls met wereldreputatie — uittreksels van alle belangrijke artikelen, met een verwijzing naar de plaats, waar het oorspronkelijke artikel is verschenen. Hetzelfde wordt voor de octrooischriften gedaan. Deze uittreksels²⁾ worden gerubriceerd in een 30- tot 45-tal rubrieken, zoodat iedere chemicus, die zijn wekelijks of halfmaandelijks verschijnend referatenblad doorleest, als regel slechts een relatief klein deel van het referatenblad behoeft te bestudeeren. Indien de lezer meent, dat het artikel voor hem van belang is, kan hij fotocopieën van de origineele publicaties bij de redactie van het referatenblad bestellen.

Ook kan men het tijdschrift ter inzage krijgen bij één der plaatselijke bibliotheken, voorzover deze althans op het tijdschrift geabonneerd is of het betreffende boek heeft aangeschaft.

Voor- en nadeelen van het referatenblad.

De voordeelen zijn evident:

1. de lezer krijgt meer onder oogen dan bij een simpel abonnement op „zijn” vakblad;
2. hij spaart geld, aangezien hij de origineelen niet behoeft te koopen;
3. hij spaart tijd, aangezien hij de artikelen van de vakbladen niet alle meer of minder rigoureuus behoeft te bestudeeren om te zien, of deze iets van zijn gading bevatten, maar zich aan het uittreksel kan oriënteren.

De nadeelen zijn minstens even evident:

1. de lezer moet de hem interesseerende referaten, vooral tegenwoordig, toch nog uit een groote groep van hem geen belang inboezemende andere referaten, die mede in zijn groep voorkomen, uitkiezen;
2. hij krijgt op het einde van het jaar een verzameling drukwerk, die de respectabele dikte van 7200 blz. bedraagt, en waarin de hem interesseerende referaten zijn „verdrongen” om eerst na verschijning — veelal slechts éénmaal per jaar — van een alfabetischen index op de referaten van het *gepasseerde* jaar (naam-, zaak- of patent-registers, die overigens op zichzelf al een respectabele dikte hebben) toegankelijk te worden;
3. hij betaalt voor het referatenblad per jaar een som, die varieert van \$ 14.50 tot RM 165, een aanzienlijk bedrag dus, zonder dat hij de hem interesseerende artikelen nog in handen heeft.

De moderne oplossing van het probleem.

De Economische Voorlichtingsdienst, die zich tot taak stelt bedrijven en instellingen, alsmede den individueelen zakenman, op snelle wijze van betrouwbare gegevens te voorzien — een doelstelling, welke veel overeenkomst vertoont met die, zooals ze zich voor den uitgever van een referatenblad voordoet —, heeft het probleem op origineele, zelfs fascinerende wijze opgelost.

De binnenkomende tijdschriften worden door de betreffende specialisten (in vóórcirculatie) en in de sectie „classificatie” bekeken door deskundigen, die aangeven, welke artikelen zullen worden geclassificeerd, welke classificatie-kentekenen deze artikelen krijgen, en wat de korte inhoud van de gekozen artikelen is.

Eenige classificatie-teekens geven het onderwerp, resp. de onderwerpen waarop ieder artikel betrekking heeft, aan.

Het is voor het begrip van het geheele systeem dienstig bij deze classificatie-teekens even stil te staan.

Het referaat (hier „documentatiefiche” genoemd) dient uiteindelijk een plaats te krijgen in de referaten-verzameling (documentatie-kartothek), en wel zoodanig, dat men het snel terug kan vinden op die plaatsen, waar men redelijkerwijze mag verwachten het te zullen aantreffen, indien men naar literatuur over een bepaald onderwerp gaat zoeken.

Deze rangschikking der fiches in de kartothekladen

²⁾ Ca. 65000 per jaar.

wordt aangegeven door cijfers, ontleend aan de Universeele Decimale Classificatie³⁾. Ieder onderwerp wordt door een cijfer of combinatie van cijfers, resp. een combinatie van cijfergroepen, aangegeven. Bij wijze van voorbeeld diene het volgende (zie de afbeelding hiernaast):

De afgebeelde documentatiefiche heeft betrekking op een artikel, verschenen in „Der Vierjahresplan” van 1941, en wel op blz. 338. Het artikel heeft tot titel: Zellstoff, Papier, Druck in 1939/40 (Deutschland). Hetgeen achter de schuine streep staat, is de korte aanduiding van den inhoud van het artikel. Boven den titel staan een aantal decimaalcijfers: 43 = Duitschland; 661.71 = houtproducten, cellulose; 676 = papier- en cartonnage-industrie; 655.3 = drukkerij; 338.011.1 = bedrijfsresultaten.

De fiche wordt nu op iedere dezer cijfercombinaties in de kartothek gerangschikt, waarbij nog vermeld dient te worden, dat de plaats in de kartothek niet alleen bepaald wordt door één enkele cijfercombinatie, maar door een groep van cijfercombinaties. Om deze rangschikking in de kartothek te vergemakkelijken, geeft de classificator de fiche een zgn. kopmerk (op de afbeelding niet zichtbaar), d.w.z. hij plaatst er één of meer lettercombinaties op. Bij de onderhavige fiche bestaat het kopmerk uit de lettercombinaties *abe / bac / cae / dae*. De letters a, b, c, d, e komen respectievelijk overeen met de decimaalnummers 43 / 661.71 / 676 / 655.3 en 338.011.1. De lettercombinatie *abe* bijv. beduidt nu, dat de fiche gerangschikt wordt onder 43 = Duitschland. Teneinde orde binnen de groep Duitschland te verkrijgen, wordt het in die groep gerangschikt naar het tweede nummer 661.71 = houtproducten, cellulose, en in de aldus ontstane ondergroep weer naar het derde nummer 338.011.1.

Het referaat nu wordt niet uitsluitend ten dienste van den Voorlichtingsdienst zelf gemaakt. Integendeel functioneert de dienst pas dan goed, als het in zeer vele handen komt, d.w.z. wanneer het geheele Nederlandsche bedrijfsleven van den centralen Nederlandschen classificatiearbeid mede-profiteert. Het stamreferaat (stamfiche) dient dus in een *reproduceerbare* vorm gemaakt te worden, zoodat reproducties er van aan de abonneés kunnen worden toegezonden. Gezien het baanbrekende werk, dat de N.V. Chemische Fabriek L. van der Grinten te Venlo op het gebied van de reproductie-techniek heeft verricht, zal het niet verwonderen, dat hiervan bij den Economischen Voorlichtingsdienst een dankbaar gebruik wordt gemaakt.

Teneinde de reproducties van het referaat te kunnen maken volgens het zgn. ondoprint-systeem, dient men te beschikken over een referaat, dat, met alle classificatie-kentekenen, met de schrijfmachine op een doorschijnend formulier („master”) is geschreven. Het aldus vervaardigde „master” gaat naar de afdeeling reproductie, waar de zgn. stamfiches, alsmede de fiches voor de abonneés, gemaakt worden. De zgn. stamfiches zijn, evenals de oorspronkelijke masters, doorzichtig en kunnen dus op hun beurt weer als origineel voor reproductie dienen. De documentatiefiches worden van deze laatste gemaakt, en zijn in het algemeen niet transparant. Het maken van meer dan één stamfiche is noodig, immers op alle plaatsen in de kartothek, waarheen de classificatie-cijfers wijzen, dient een fiche te staan. Om tot het bovenvermelde voorbeeld terug te keeren: iemand, die alles wil weten over de papier-industrie in Duitschland, krijgt alle afdrucken der stamfiches, die daarover op het nummer Duitschland te vinden zijn. Het is dus noodig, dat ook onder het nummer Duitschland een stamfiche staat.

De voordeelen van een volgens de beschreven principes opgebouwde kartothek zijn de volgende: de referaten „verdrinken” niet in de groote massa, doch de bij elkaar behorende staan altijd bij elkaar; de abonneé krijgt geen „ballast”, doch alleen dat, wat hij hebben wil, waardoor

³⁾ Voor een bespreking van deze classificatie in dit verband zie o.a. Chem. Weekblad Bd. 30, p. 730 (1933).

hij in staat gesteld wordt om „efficiënt te lezen”, zonder dat hem zulks veel tijd of geld kost.

Doch ook voor den documentatiedienst is er het groote voordeel, dat men bij een aanvraag over een bepaald onderwerp slechts de gemakkelijk te maken en goed leesbare zwart-op-wit reproducties heeft te sturen en niet de wit-op-zwart fotocopiëën of afschriften, die met de schrijfmachine gemaakt zijn. Vooral bij een lang referaat zal het maken van een afschrift langer duren dan het maken van een reproductie, terwijl er bovendien bij het maken van een afschrift fouten gemaakt kunnen worden, die, indien zij in de bronaanduiding voorkomen, tot allerlei onaangename verrassingen aanleiding kunnen geven.

Dat het Nederlandsche bedrijfsleven met een dergelijke moderne documentatie-service (Documentatiedienst der Stichting ter Bevordering van den Uitvoer (S.B.U.), Rijnstraat 24, 's-Gravenhage) thans, en vooral ook straks na den oorlog, ten zeerste gebaat is, behoeft wel geen nader betoog.

Ook op het gebied van het verzamelen, het ordenen en het distribueeren van krantenknipsels of „perscopiëën” (fotocopiëën van persknipsels) heeft de Economische Voorlichtingsdienst een origineele oplossing gevonden, doch hierover in een volgend artikel. Hierbij kan dan tevens nader ingegaan worden op de methoden voor het maken der fiches, alsmede op die voor het maken van afdrucken van die tijdschriftartikelen, welk de abonné der fiches in hun geheel wil lezen.

A. W. JOH. MAYER.

DE RUBBERPOSITIE. ¹⁾

Onlangs deelden de dagbladen mede, dat het uitvoerquotum voor rubber door het internationale rubbercomité voor het vierde kwartaal op 120 pCt. van de basisquota is gesteld, een record, dat nog nooit is bereikt. Hoewel het interessant is met dit gegeven ter beschikking de rubbersituatie te analyseren, moet men er daarbij toch wel zeer van zijn doordrongen, dat het daartoe beschikbare materiaal schaarsch is. Vandaar, dat groote voorzichtigheid bij het trekken der conclusies een gebiedende eisch is, en dat de verkregen conclusies bovendien met groote voorzichtigheid dienen te worden gehanteerd.

De ontwikkeling in 1940.

Het jaar 1940 is reeds een jaar van een milder wordende beperking der productie geweest; nadat voor het eerste halfjaar het uitvoerpercentage op 80 was gefixeerd, werd het, via 85 voor het derde kwartaal, op 90 voor de laatste 3 maanden vastgesteld. Zoodoende kon worden aangenomen, dat de werelduitvoer dien van 1939 zou overtreffen, en zulks is ook in aanzienlijke mate het geval geweest. Inclusief de uitvoeren der outsiders kunnen wij den werelduitvoer voor 1940 ramen op rond 1.400.000 ton, tegen 988.863 ton in 1939; het cijfer voor 1940 komt dus vrijwel overeen met onze raming van rond 1.386.000 ton (zie E.-S.B. van 16 October 1940).

Dit geldt evenzeer voor onze schatting van het wereldverbruik buiten de productie-gebieden; wij raamden dit indertijd op 1.068.000 ton, terwijl de thans beschikbare gegevens dit cijfer op ongeveer 1.080.000 ton brengen, tegen ruim 1.098.000 ton in 1939. Vooral het grootere verbruik der Vereenigde Staten heeft een compensatie gebracht voor het verlies van andere verbruikslanden. Het verbruik in de Vereenigde Staten van meer dan 600.000 ton in 1940 vormt een record. Daaraan is o.a. medegewerkt door de automobiellindustrie, welke in

¹⁾ Oudere cijfers in dit artikel zijn ontleend aan het nummer van April 1940 van het Internationale Rubbercomité; alle cijfers, behoudens indien uitdrukkelijk anders vermeld, zijn in long tons.

1940 4.470.000 wagens vervaardigde, tegen 3.577.000 in 1939. Deze vergroting der productie en die van het aantal vervaardigde autobanden is echter niet dermate groot, dat zij het verschil geheel kan verklaren. Ook op andere gebieden der rubberverwerkende industrie moet dus de activiteit belangrijk zijn toegenomen.

Uit de cijfers voor uitvoer en verbruik volgt, dat, ondanks de verliezen aan rubber, die tijdens het transport over zee en de bombardementen in Engeland zijn ontstaan, de wereldvoorraad groter moet zijn geworden. Een vergelijking van de voorraden in Amerikaanse handen per einde 1939 en 1940 toont aan, dat hier het grootste gedeelte der vermeerdering is terecht gekomen. De loco- en stoomende voorraden der Vereenigde Staten bedroegen per einde 1939 229.000 ton en per einde 1940 464.000 ton, een vermeerdering dus met 235.000 ton, bij een totale maximale vermeerdering (buiten de productielanden) met circa 320.000 ton.

De algemeene positie in 1941.

Werd voor de drie eerste kwartalen van dit jaar de uitvoer op 100 pCt. der basisquota gefixeerd, voor het laatste kwartaal is het uitvoerpercentage op 120 vastgesteld, zoodat het gemiddelde voor 1941 105 bedraagt.

Zooals bekend, zijn de basisquota schattingen, die weliswaar een reële basis hebben, doch geenszins de werkelijke productie-capaciteit weergeven. Voor Nederlandsch-Indië bv. was bij de ondernemingsrubber de toestand zoo, dat de productie-capaciteit het vastgestelde basisquotum overschreed; voor Malakka werd daarentegen indertijd betoogd, dat het basisquotum geflatteerd was. Nemen wij evenwel aan, dat de verschillende gebieden een productie kunnen leveren, welke aan het gemiddelde uitvoerpercentage over 1941 van 105 beantwoordt, dan zou, inclusief den uitvoer der outsiders — en aangenomen, dat voldoende scheepsruimte beschikbaar zou zijn — op een wereldexport van ruim 1.700.000 ton moeten worden gerekend. Laten wij onze eerste restrictie even buiten beschouwing, dan blijft de tweede, hierboven gecursiveerde, die blijkens gepubliceerde berichten een reële is. Het is echter tevens noodzakelijk, na te gaan, waarom het comité een dergelijk hoog uitvoerpercentage heeft gefixeerd.

Dit brengt ons tot de vraag, welk verbruik in 1941 buiten de productiegebieden mag worden verwacht.

Aanvankelijk ontvingen wij gegevens, welke in dit opzicht een zeker optimisme wettigden: de Amerikaanse automobiellproductie werkte op groote capaciteit en gedurende het eerste halfjaar werden 3.150.000 automobielen vervaardigd. De productie voor het geheele jaar werd echter op 5.290.000 wagens geraamd, waaruit blijkt, dat het nieuwe auto-seizoen een belangrijk kleinere productie zal brengen. Inderdaad is, in twee étappes, besloten tot een belangrijke beperking, vooral voor personenwagens. Voor 1942 schijnt het maximale productieplan te zijn vastgesteld op 3.100.000 automobielen; de restrictie zal in den herfst van dit jaar beginnen.

Het Amerikaanse rubberverbruik zal uiteraard den invloed ondergaan van deze beperking der autoproductie. Over het eerste halfjaar wordt de consumptie op 430.000 ton geraamd, een hoogtepunt, dat voor 1941, van producenten-standpunt beschouwd, zeer optimistische voorspellingen zou motiveeren, ware het niet, dat inmiddels ook op de verwachtingen te dezen aanzien een domper is geplaatst. Immers, sedert kort bestaat in de Vereenigde Staten een invoermonopolie, dat, volgens de berichten, ten doel heeft prijsopdrijving tegen te gaan en de beperking van het verbruik effectief te maken. Volgens dagbladberichten blijkt er een plan te bestaan in de naaste toekomst het rubberverbruik tot 600.000 ton per jaar te beperken, waarbij uiteraard de belangen van bepaalde industrieën praevaleeren. Hoewel de verwachting, dat het wereldverbruik van rubber in 1941 dat van 1940 zal overtreffen, niet ongegrond is, staat dus tevens wel vast, dat het den

totalen toegestane uitvoer niet zal benaderen. Er blijft een marge van naar schatting 500.000 ton.

Ook hier blijkt dus, dat het comité rekening heeft gehouden met den Amerikaanschen wensch tot voorraad-voorziening, waarbij zeker een der overwegingen is geweest, door voldoende aankoopmogelijkheden de belangstelling voor de vervaardiging van synthetische rubber te verminderen. De voortbrenging van laatstgenoemd product wordt voor 1941 in de Vereenigde Staten nog slechts op 10.000 ton getaxeerd, maar nog steeds komen berichten inzake uitbreiding der productie-capaciteit binnen.

Het gebrek aan scheepsruimte is over het algemeen voelbaar, maar rubber behoort tot de geprivilegeerde goederen, die prioriteit bij verscheping genieten, en het feit, dat de Amerikanen kort geleden, volgens berichten, alle loco-rubber in het Verre Oosten hebben opgekocht, doet vermoeden, dat zij op dit product grooten prijs stellen. Hierop wijst ook de omvang van den rubber-uitvoer uit Malakka, die in Augustus 66.000 ton, dus meer dan het gemiddelde maandelijksche quotum, heeft bedragen.

Voor gebieden, die het uitvoerpercentage kunnen halen, bestaat er dus een goede kans, dat deze productie ook geheel zal worden afgezet, hetzij als uitvoer, hetzij als verkoop van loco-voorraden.

De ontwikkeling in Nederlandsch-Indië.

Voor Nederlandsch-Indië moet, als steeds, onderscheid worden gemaakt tusschen ondernemings- en bevolkings-rubber.

Voor de *ondernemingsrubber* heeft 1940 slechts een klein tekort van uitvoer tegenover het quotum gebracht. Er werd ruim 270.000 ton (à 1000 kg) uitgevoerd, en houden wij rekening met de hoeveelheid, welke op het einde van het jaar onder douane-contrôle was gesteld, dan kunnen wij vaststellen, dat het geheele, toegestane quotum ad bijna 272.000 ton ook werd uitgevoerd. Daarbij moet worden bedacht, dat in October 1940 nog 13½ pCt. van het met rubber beplante areaal niet getapt werd, en hoewel dit de minst productieve oppervlakte zal zijn geweest, was er toch een zekere reserve. Aangenomen werd, dat deze bij een uitvoerpercentage van 100 zou zijn verdwenen. Toch meenen wij, gezien ook de techniek van het productieproces, dat de ondernemingsrubber den toegestane uitvoer in 1941, zijnde bijna 350.000 ton (à 1000 kg), zal kunnen halen. Tot Juli boekte de ondernemingsrubber weliswaar een achterstand in *productie* van 26.000 ton ten opzichte van de toegestane hoeveelheid, maar dit feit achten wij voor de beoordeeling van weinig beteekenis.

Van meer belang is, naar onze meening, dat de totale Indische *rubberuitvoer* gedurende het eerste halfjaar ongeveer 16 pCt. bij het toegestane quantum ten achter is gebleven, omdat dit — in verband met de productie-cijfers — op een gebrek aan scheepsruimte wijst. Er is nog een ander feit, dat een indicatie in deze richting geeft. Wij denken aan de oprichting van het Uitvoer-bureau, dat, evenals op Malakka, als „single-seller” optreedt en dat mede tot taak heeft de van de verschillende ondernemingen aangevoerde rubber een deel van de beschikbare scheepsruimte toe te wijzen.

Nadat midden Juni van dit jaar de noteering voor sheets te Batavia 33 ct. is geweest, heeft het Exportbureau thans den exportprijs op 32.16 ct. per ½ kg vastgesteld. In verband met het op volle capaciteit kunnen werken van de rubbercultuur is dit zeker geen onbevredigende prijs.

Hoe zijn de winstmogelijkheden?

Een andere vraag is evenwel, hoe het met het provenu voor den producent — en speciaal met de winstmogelijkheden — staat. Hierbij moet aan den eenen kant worden vastgesteld, dat de grootere productie tot een verlaging

van den kostprijs door daling der algemeene kosten moet hebben geleid. Maar dit is dan ook, voor zoover wij kunnen nagaan, de eenige gunstige factor. Daartegenover staan de vermoedelijke stijging der loonen en andere directe productiekosten en vooral de zwaardere lasten van de zijde der overheid. Naast het gewone uitvoerrecht, dat in 1941 2.4 ct. per ½ kg. bedraagt, staan de extra-heffing op rubber van 5 pCt. en het tot 3 pCt. verhoogde defensie-uitvoerrecht, welke bij de huidige berekeningsbasis van 61 ct. per kg (voor 1942 zal deze berekeningsbasis tot 65 ct. per kg worden verhoogd), resp. 1.525 en 0.915 ct. per hkg voor den fiscus opeischen, tezamen dus 4.84 ct. per hkg. Van de winst, die dan overblijft, vraagt de fiscus door middel van de vennootschapsbelasting thans 35 pCt., terwijl de heffing door middel van de oorlogswinstbelasting — op de vroeger reeds in 'dit tijdschrift beschreven grondslagen²⁾ — 63 pCt. van ruw gezegd de extra-winsten boven het gemiddelde der jaren 1936-'38 en zonder de vennootschapsbelasting, aan het mogelijk uit te keeren dividend der rubbermaatschappijen onttrekt. De oprichting van het Exportbureau zal er voorts wel toe leiden, dat van den prijs een zeker percentage — in verband met de kosten van dit bureau en het uitschakelen van makelaars en exporteurs — zal worden gekort.

De belastingheffingen zijn zeer hoog; bovendien mag men niet voorbijzien, dat deze betaald moeten worden van de *fiscale* winst, die in deze tijden vrij zeker de door de ondernemers becijferde winst zal overtreffen. Vast staat, naar onze meening, dat er tusschen prijs en kosten een winstmarge moet bestaan, zoodat er ook na afdracht der belastingen winst zal overblijven, zij het, dat deze ongerekend de vennootschapsbelasting, slechts ongeveer 18 pCt. van het surplus boven het gemiddelde van 1936-'38 zal bedragen, terwijl over dit gemiddelde zelf nog belangrijk meer vennootschapsbelasting moet worden betaald.

En dan nog is het de vraag in hoeverre de thans toegestane productie een anticipeeren op de toekomst is. In de Vereenigde Staten bestaat een duidelijk streven de voorraden te vergrooten tot meer dan een jaar consumptie en een dergelijke voorraad in handen van een monopoloiden inkoop kan later voor de prijsvorming een gevaar zijn.

Voor de *bevolkingsrubber* in Nederlandsch-Indië zijn wij met betrekking tot de mogelijkheid, dat de ten uitvoer toegestane hoeveelheid zal kunnen worden gehaald, even optimistisch als voor de ondernemingsrubber. Voor 1940 kunnen wij vaststellen, dat door een uitvoer van ongeveer 268.000 ton (à 1000 kg) de toegestane hoeveelheid practisch is gehaald. Voor 1941 mag de bevolkingsrubber-uitvoer weliswaar ongeveer 340.000 ton (à 1000 kg) bedragen, dus zeer belangrijk meer, doch het jaar werd ingegaan met een voorraad bij de erkende exporteurs van bijna 20.000 ton. Over de eerste 6 maanden van 1941 bedroeg de achterstand in den uitvoer van bevolkingsrubber slechts ongeveer 4000 ton, wat een te verwaarloozende gedeelte van den bedoelden uitvoer is.

Nemen wij vervolgens aan, dat de kosten van levensonderhoud ook in de streken der bevolkingsrubber zijn gestegen en houden wij in het oog, dat de prioriteit van rubber bij de verscheping eenerzijds en het prijspeil anderzijds dit goed tot een aantrekkelijk object maken, dan ligt het vermoeden voor de hand, dat de belangstelling van de bevolking voor den tap groot zal zijn.

Daarbij komt nog, dat er — althans voor Noord-Sumatra vermeldt een dagbladbericht dit — in de gebieden der bevolkingsrubber meer en meer eigen rookerijen worden opgericht, een noodzakelijkheid in verband met het gebrek aan scheepsruimte, doch tevens een voordeel voor de bevolking en een stimulans te meer om de productie te vergrooten.

²⁾ Zie Mr. C. Schlick „De Indische oorlogswinstbelasting”, in E.-S.B. van 28 Februari 1940.

Baten voor Nederlandsch-Indië als geheel.

Voor Nederlandsch-Indië als geheel zal de rubbercultuur in 1941 een belangrijke bate brengen. Bij een uitvoer van ruim 688.000 ton ontvangt de Indische gemeenschap, behalve de baten uit scheepsvrachten en assuranten, ruim 450 miljoen gulden. (uitgaande van een prijs van circa 33 ct. per hkg.), waarvan aan uitvoerrechten (zonder statistiekrecht, enz.) bijna 67 miljoen gulden aan den fiscus toevloeien, terwijl deze nadien in den vorm van oorlogswinstbelasting, vennootschapsbelasting, verponding, inkomsten- en vermogensbelasting nogmaals een belangrijk deel van de totale baten opeischt. Er moet thans een ongekende activiteit in de rubbercultuur zijn, hetgeen wel blijkt, indien de toegestane uitvoer van 1941 wordt vergeleken met dien in vorige jaren:

Jaar	Wereld-uitvoer	Uitv. Ned.-Indië
	in long tons	
1941 (raming)	± 1.700.000	677.775
1940 (raming)	± 1.400.000	536.022
1939	988.863	369.880
1938	870.400	300.918
1937	1.164.400	433.630

Daarnaast mag niet worden vergeten, dat uit de binnengekomen berichten mag worden afgeleid, dat ook de rubber-verwerkende-industrie in Nederlandsch-Indië thans een grotere beteekenis krijgt. Uit de cijfers van de verwerkte ruwe rubber bleek, dat deze industrie, welke in 1934 nog slechts 64 ton absorbeerde, in 1939 reeds een afzetgebied was geworden voor 3210 ton en in een dagbladbericht van Februari jl. werd speciaal van den grooter wordenden uitvoer van rubberproducten melding gemaakt, onder toevoeging van de mededeeling, dat deze grijfstak in de toekomst voor de Nederlandsch-Indië van groot belang zal blijken te zijn.

J. F. HACCOU

WONINGVOORRAAD EN WONING-BEHOEFTTE.

Meer dan ooit is er in dezen tijd belangstelling voor gegevens omtrent woningvoorraad en woningbehoefte. Het besef, dat behoefte en voorraad, of met andere woorden vraag en aanbod, niet meer met elkander in overeenstemming zijn en geleidelijk in een steeds ongunstiger verhouding komen, stemt tot ongerustheid en doet de vraag rijzen naar concrete gegevens. Helaas zijn deze niet in voldoende mate aanwezig.

Nog afgescheiden van het feit, dat de woningproductie over 1940 niet is gepubliceerd, bestaat er zelfs onzekerheid over de grootte van den woningvoorraad vóór dat jaar. Zulks is een gevolg van het ontbreken van een bevredigende definitie van het begrip „woning”.

In het artikel „De Woningvoorraad in Nederland” door J. de Bruin (E.-S.B. van 6 Augustus 1941) komt deze onzekerheid eveneens tot uiting. Deze schrijver gaat uit van een cijfer voor den woningvoorraad op 31 December 1930, dat naar onze meening niet juist is. Het cijfer van 1.885.567 bewoonde en een reserve van 49.875 onbewoonde woningen, in totaal 1.935.442 woningen, dat de schrijver ontleent aan een publicatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek, berust op een definitie, die voor het beoogde doel niet bruikbaar is.

Deze misvatting staat intusschen niet op zichzelf. Het in 1938 verschenen gedenkboek „Beter Wonen” van den Nationalen Woningraad bevat uitgebreide gegevens over den woningvoorraad, waarbij eveneens wordt uitgegaan van het aantal woningen op 31 December 1930, dat op het bovengenoemde cijfer van 1.885.567 wordt gesteld. Hierbij wordt zelfs het aantal leegstaande woningen ad 49.875 verwaarloosd, zoodat het cijfer van 1.885.567 be-

woonde woningen als de totale aanwezige woningvoorraad wordt aangenomen.

De oorzaak van de gemaakte fouten ligt in de onzekerheid omtrent de definitie van „woning”. Dat in het bijzonder in de groote stad met haar ingewikkelde woonverhoudingen, waar in grooten getale heerenhuizen en ouderwetsche groote bovenhuizen in tweeën of drieën worden verhuurd, of althans door twee of drie gezinnen worden bewoond, verschil van meening kan bestaan over het begrip woning, is begrijpelijk. Het behoeft dan ook niet te verwonderen, dat de gemeentelijke en rijksdiensten het wel eens niet met elkaar eens zijn over het aantal in een gemeente aanwezige woningen.

Het verschil gaat echter zoo ver, dat het Centraal Bureau voor de Statistiek bij dezelfde gelegenheid, i.c. de Volkstelling van 1930, twee definities voor woning heeft gebruikt, welke resultaten opleveren, die, zooals aanstonds zal blijken, ongeveer 70.000 verschillen.

Volkstelling van 1930 en Woning- en Gezinsstatistiek.

Bij deze volkstelling is voor het eerst ook een telling gehouden van het aantal bewoonde en onbewoonde woningen. In het voorbericht van Deel I van het Verslag, waarin wordt medegedeeld, dat voor het eerst is overgegaan tot het tellen van de woningen, teneinde een juister inzicht te verkrijgen in de woongelegenheden, treft men de volgende definitie aan:

„Als woning wordt geteld elk perceel of perceelsgedeelte, dat volgens zijn inrichting als afzonderlijke woning is te beschouwen, m.a.w. als woning wordt aangemerkt elk perceel of perceelsgedeelte, dat feitelijk voor woning van slechts één gezin of persoon dient, ook indien een gedeelte daarvan aan één of meer gezinnen dan wel aan kamerhuurders in onderhuur is afgestaan. Een perceelsgedeelte, dat door den eigenaar van het perceel afzonderlijk aan een (een afgescheiden van leidend) gezin of persoon is verhuurd, wordt als een afzonderlijke woning beschouwd, ook al maakte dit oorspronkelijk met een ander gedeelte van het perceel één enkele woning uit”.

In een afzonderlijk deel van het verslag zijn de resultaten van de „Woning- en Gezinsstatistiek” vermeld, welke statistiek een inzicht wil geven in de wijze, waarop de gezinnen gehuisvest zijn. In het voorbericht hiervan vindt men de mededeeling, dat als woning zijn aangemerkt „de voor bewoning bestemde vertrekken, waarover een gezin of een afzonderlijk levend persoon beschikt”.

Verskil in de uitkomst der tellingen.

Volgens de Woningtelling, waarbij de eerste definitie is aangehouden, waren aanwezig 1.815.661 bewoonde en 49.875 leegstaande woningen, dus in totaal 1.865.536 woningen.

De Woning- en Gezinsstatistiek levert een totaal van 1.885.567 bewoonde woningen op. Leegstaande woningen zijn niet geteld, omdat deze niet onder de gebruikte definitie zijn te brengen.

De cijfers voor het aantal bewoonde woningen wijzen een verschil van 69.096 aan. Dit verschil heeft reeds tot veel misverstand geleid.

Wanneer men de beide genoemde definities onderling vergelijkt, dan blijkt, dat de eerste zich aansluit bij het gewone spraakgebruik en als woning aanmerkt, wat men algemeen onder een woning pleegt te verstaan. Een huis, dat vroeger als één woning werd bewoond, doch thans in tweeën wordt verhuurd, zooals vooral in de steden tegenwoordig op ruime schaal voorkomt, wordt als twee woningen geteld, wanneer de twee gedeelten afzonderlijk door den eigenaar worden verhuurd.

De definitie is niet volmaakt, met name omdat zij geen rekening houdt met de inrichting van de aldus door den eigenaar als „woning” verhuurde gedeelten van een huis. De vraag, of deze voldoende woonruimte bieden voor het daarin wonende gezin, komt niet aan de orde. Dit laatste

geschiedt echter ook niet bij de vele door een gezin bewoonde werkelijke woningen, die voor het gezin te klein zijn, doch omtrent welke geen verschil van meening bestaat, dat zij als woning moeten worden geteld.

De tweede definitie gaat uit van de bewoners en noemt een woning de ruimte, waarover een gezin of een alleenwonend persoon beschikt. Hier is het gewone spraakgebruik geheel losgelaten. De kamers in een pension, waarin een gezin verblijf houdt, en zelfs de kamer van een vrijgezel, vallen onder het begrip woning. Het behoeft dan ook niet te verwonderen, dat deze wijze van telling bijna 70.000 bewoonde woningen meer oplevert dan de andere.

Onder de aldus getelde woningen bevinden zich vele duizenden werkelijke éénkamerwoningen, bewoond door één persoon. Zulke woningen bestaan inderdaad. Doch zonder twijfel zijn hier ook vele kamers, door een alleenwonenden man of een werkende vrouw bewoond, als woning medegeteld.

De Woning- en Gezinsstatistiek heeft dus voor de bepaling van het aantal woningen geen waarde. Wat zij wel geeft, is de grootte van de gezinnen en het aantal vertrekken, waarover ieder gezin beschikt. Omtrent de wijze van huisvesting van het Nederlandsche volk, voorzover betreft het aantal vertrekken per gezin, verschaft deze statistiek waardevolle gegevens. Wat zij echter niet leert is, of de ruimte, waarover een gezin beschikt, hetzij deze groot is of klein, een zelfstandige woning vormt of niet. En juist *dit* is voor de woningstatistiek noodzakelijk.

Voor de bepaling van het aantal in ons land aanwezige woningen blijft dus slechts over de Woningtelling 1930, met de gebreken, die aan de daarbij gebruikte definitie kleven. Deze levert, zooals gezegd, op 31 December 1930 een totaal op van 1.865.536 woningen. Geheel juist is dit cijfer niet. Niet alleen, omdat in een statistisch cijfer van een dergelijke orde van grootte noodzakelijkerwijze een zekere fout onwezig moet zijn, maar ook omdat de definitie niet geheel bevredigend is, doordat zij zich niet uitlaat over de vraag, of bepaalde door een gezin bewoonde ruimtecomplexen al dan niet als woning zijn te beschouwen. Of, met andere woorden: van een zeker aantal — en het zijn er zonder twijfel eenige duizenden — complexen van ruimten, die bij een gezin als woning in gebruik zijn, staat niet vast, of wij deze een woning moeten noemen of niet.

De woningtelling van 1930 heeft als criterium genomen het rechtstreeks verhuurd zijn door den eigenaar. Met evenveel recht zou men echter ook een ander criterium kunnen kiezen, b.v. of het complex van ruimten, door een gezin bewoond, beschikt over een eigen keuken of een eigen W.C., dan wel of het als geheel kan worden afgesloten van de in hetzelfde gebouw aanwezige en door anderen bewoonde ruimten.

Het vraagstuk van een juiste definitie van het begrip „woning” is nog in studie. En een woningtelling aan de hand van een werkelijk bevredigende definitie is nog niet gehouden.

Hieruit volgt, dat het cijfer voor den woningvoorraad op 31 December 1930 ad 1.865.536 slechts een benaderend karakter heeft. Of dit cijfer in werkelijkheid eenige duizenden hooger of lager ligt, hangt uitsluitend af van de gebezigde definitie.

De netto-vermeerdering van den woningvoorraad bedroeg gedurende de jaren 1931 tot en met 1939 volgens de opgaven van het C.B.S. 333.585 woningen. Dit cijfer omvat het aantal nieuwgebouwde woningen en het aantal, dat door verbouw, splitsing, enz., aan den voorraad is toegevoegd, verminderd met de woningen, die door verschillende oorzaken zijn vervallen. Wat de woningen betreft, die door splitsing zijn ontstaan, deze zijn alleen medegerekend, wanneer de beide te vormen woningen voldoen aan de eischen der bouwverordening en voor de splitsing vergunning is verleend. Andere gevallen van splitsing, ook wanneer beide te vormen woningen afzonderlijk worden verhuurd, worden niet medegeteld.

Het cijfer 333.585 berust dus op een andere en meer beperkte definitie dan het aantal van 1.865.536 bij de volkstelling getelde woningen. Feitelijk mogen deze cijfers dus niet bij elkaar worden opgeteld. Betere gegevens ontbreken echter.

Met inachtneming van dit voorbehoud kan de woningvoorraad op 31 December 1939 globaal gesteld worden op 2.200.000 woningen.

De woningbehoefte.

Op 31 December 1930 bedroeg het aantal leegstaande woningen volgens de woningtelling 49.875 of 2.68 pCt. Oppervlakkig gezien was dit een tamelijk bevredigende toestand. In vele grootere gemeenten was dan ook een alleszins behoorlijke woningreserve aanwezig. Op het platteland was dit echter niet het geval. In tal van kleinere gemeenten bleek geen woningreserve van eenige beteekenis te bestaan. Dit blijkt b.v. bij een opstelling van de uitkomsten dezer woningtelling naar de provinciën. Deze geeft het volgende resultaat:

Provincie	Aantal aanwezige woningen	Aantal leegstaande woningen	Percentage
Noord-Brabant..	179.731	4480	2.50
Gelderland	180.064	4197	2.32
Zuid-Holland ..	493.497	15269	3.09
Noord-Holland..	388.373	13004	3.35
Zeeland	62.321	1335	2.14
Utrecht	96.090	3268	3.40
Friesland	102.748	2454	2.49
Overijssel	113.323	2002	1.77
Groningen	94.886	1351	1.41
Drente	47.513	611	1.29
Limburg	106.990	1904	1.78
Het Rijk	1865.536	49875	2.68

Uit deze cijfers blijkt, dat voor het Westen des lands, waar de groote steden liggen, het percentage leegstaande woningen boven het gemiddelde voor het geheele land ligt. In Groningen, Drente, Overijssel en Limburg blijft het cijfer belangrijk beneden het gemiddelde en is het zonder twijfel onvoldoende te noemen.

Immers, wel is ten behoeve van de normale mutaties op de woningmarkt een percentage leegstaande woningen van 1½ à 2 in een bepaalde huurgroep zeker voldoende te achten, doch de ervaring van de laatste jaren heeft geleerd, dat een reserve van 3 pCt. over den geheelen woningvoorraad noodig was om een voldoende leegstand ook in de lagere huurklassen te bereiken. Voor de groote steden werd zelfs, in verband met het aanwezige groote aantal ongewilde woningen, die geleidelijk door de bewoners werden verlaten, wel een percentage hooger dan 3 aangehouden; op het platteland kon dit lager zijn.

Aangenomen kan dus worden, dat, hoewel op 31 December 1930 *gemiddeld* over het geheele land een tamelijk bevredigende toestand bestond, in enkele provinciën nog een achterstand aanwezig was. Gelet op het geringe aantal inwoners van deze provinciën kan deze achterstand echter niet meer dan enkele duizenden woningen hebben bedragen.

In de studie van Ir. L. H. J. Angenot „Over den toekomstigen omvang van den woningvoorraad in Nederland” (Tijdschrift voor Volkshuisvesting en Stedebouw van November 1935) wordt de *noodzakelijke* vermeerdering van den woningvoorraad in de periode 1930 tot 1950 gesteld op 650.000 woningen of gemiddeld 32.500 per jaar. In verband met het feit, dat de bevolking van Nederland op den duur een stationnaire toestand nadert en daardoor de jaarlijksche vermeerdering van de woningbehoefte afneemt, zal het jaargemiddelde over de eerste 10 jaren iets grooter zijn dan over de volgende 10 jaren.

Volgens dezerzijds gemaakte berekeningen is de ver-

meerdering van de woningbehoefte gedurende de jaren 1931 tot en met 1939 niet te stellen op $9 \times 32.500 = 292.500$, maar op $9 \times 35.500 = 319.500$. Voor de jaren na 1940 zou zij dan lager kunnen zijn. In dit cijfer is, behalve de jaarlijksche toeneming der behoefte, een aantal van eenige duizenden begrepen voor de onbevredigde woningbehoefte, die in 1930 nog in enkele streken aanwezig was en in den loop der volgende jaren geleidelijk althans voor een deel werd bevredigd.

In zijn artikel in E.-S.B. van 6 Augustus 1941 komt de heer J. de Bruin langs geheel anderen weg, nl. door toepassing van de zgn. methode van Halle, tot een toeneming met 316.000. Deze uitkomsten vertoonen een verblijdende overeenkomst, al ligt er een aanwijzing in, dat de uitkomsten van de methode van Halle aan den hoogen kant zijn.

Houdt men gemakshalve het cijfer 1.865.536 woningen voor 1930 als juist aan, dan was het aantal bewoonde woningen destijds 1.815.661. De woningbehoefte op 31 December 1939 was dan $1.815.661 + 319.500 = 2.135.161$. Aangezien het aantal woningen op laatstgenoemden datum 2.199.121 bedroeg, zou het aantal leegstaande woningen pl.m. 64.000 hebben bedragen, of ruim 2,9 pCt.

Kwantitatief was de toestand op de woningmarkt dus tamelijk bevredigend, al moet in het oog worden gehouden, dat ook in 1939 nog in tal van gemeenten onbevredigde woningbehoefte aanwezig was. Wij spreken hierbij nog niet van de kwalitatieve tekortkomingen van den woningvoorraad en van de groote moeilijkheid om woningen te bouwen, die binnen de draagkracht van het minder welgestelde deel der bevolking vallen.

De tegenwoordige toestand.

Hoe de toestand van de woningmarkt thans is, kan niet in cijfers worden weergegeven. De vermindering van den voorraad met circa 28.000 woningen gedurende de oorlogsdagen, en de ernstige stagnatie in den aanbouw, hebben de reserve van rond 64.000 woningen in een periode van nog geen twee jaar grotendeels doen verdwijnen. De toestand is thans weinig hoopvol.

Momenteel kan niet anders worden gedaan, dan den aanbouw met de nog beschikbare materialen, waar mogelijk, aan den gang houden. En zoodra de aanbouw weer mogelijk wordt, zal stelselmatig in het tekort moeten worden voorzien.

Bij de overweging van het beleid, dat ten aanzien van de woningvoorziening moet worden gevolgd, zal eenerzijds het standpunt moeten worden ingenomen, dat woningen moeten worden gebouwd, welke ruimte bieden voor de ontplooiing van het gezinsleven, dat de basis van onze volkskracht is, doch anderzijds zal in het oog moeten worden gehouden, dat de algemeene verarming ten gevolge van den oorlog onafwendbaar tot gevolg moet hebben, dat ten aanzien van de aan de woning te stellen eischen bescheidenheid moet worden betracht.

De voornaamste taak ten behoeve van de toekomstige woningproductie zal dus zijn, te zorgen, dat de aanbouw zooveel mogelijk beantwoordt aan de behoefte, m.a.w. dat de te bouwen woningtypen overeenkomen met de behoeften van de verschillende gezinsgrootten, die in onze bevolking worden aangetroffen, opdat de aan den bouw van woningen te besteden materialen en arbeidskrachten op de meest economische wijze worden gebruikt. Hiervoor zal een uitgebreide studie noodig zijn.

Indien in de komende periode, gedurende welke slechts op bescheiden schaal kan worden gebouwd, een systematische aanbouw voor betere tijden wordt voorbereid, zal deze tijd goed besteed zijn.

Dr. Ir. H. G. VAN BEUSEKOM.

AANTEEKENINGEN.

DE BUITENLANDSCHE HANDEL VAN ARGENTINIË.

De kort geleden gepubliceerde cijfers van den buitenlandschen handel van Argentinië gedurende de eerste zes maanden van het loopende jaar illustreeren duidelijk de groote moeilijkheden, waarvoor het economische leven aldaar zich als gevolg van den oorlog ziet gesteld.

De totale export gedurende het tijdvak Januari-Juni 1941 bedroeg 730.446.000 pesos (tegen 925.012.000 pesos gedurende hetzelfde tijdvak van 1940). De import beliep 506.456.000 pesos (830.589.000 pesos in 1940). In hoeveelheden uitgedrukt bedroeg de uitvoer 3.171.000 ton, vergeleken met 6.370.000 ton in het voorafgaande jaar. De invoer, welke gedurende de eerste zes maanden van 1940 nog 4.330.000 ton bedroeg, liep terug tot 3.086.000 ton.

Doordat de uitvoer van de relatief duurdere artikelen, zoals wol, boter, kaas, caseïne, gedurende dit jaar grooter was dan in 1940, is de vermindering van den uitvoer, naar de waarde gerekend, belangrijk kleiner (nl. 21 pCt.) dan in hoeveelheden gerekend (50,2 pCt.). De kaas-uitvoer bijv., die in het eerste halfjaar 1940 1400 ton beliep, ter waarde van 1.418.000 pesos, steeg tot 6500 ton, met een totaalwaarde van 9.065.000 pesos, in het overeenkomstige tijdvak van dit jaar.

De voornaamste oorzaken van dezen belangrijken teruggang in de totale exportcijfers zijn wel te vinden in het feit, dat de verbinding met nagenoeg het geheele vasteland van Europa zoo goed als verbroken is (men bedenke hierbij, dat de gemiddelde uitvoer in de jaren 1936-1939 alléén naar Nederland, België, Duitschland, Frankrijk en Italië reeds 2245 miljoen pesos of circa 32 pCt. van het totaal bedroeg), benevens in het feit, dat de export naar die landen, waarheen zulks nog mogelijk is, te kampen heeft met een zeer ernstig gebrek aan scheepsruimte.

De uitvoer in de laatste jaren.

Het volgende overzicht geeft een beeld van de ontwikkeling van den Argentijnschen uitvoer:

	in miljoenen pesos	in 1000 ton
1935	1569	16239
1936	1656	14618
1937	2311	18235
1938	1400	9119
1939	1573	12875
1940	1430	9503
1e halfjaar 1940	925	6370
1e halfjaar 1941	730	3171

De verdeling van den export naar de voornaamste groepen van artikelen toont duidelijk aan, dat de grootste vermindering plaats vond in de groep der landbouwproducten.

	in 1000 pesos		in 1000 ton	
	1940	1941	1940	1941
Dierlijke producten.....	432.404	490.277	703	775
Landbouw	428.392	156.401	5359	2139
Boschbouw	21.358	21.147	112	84
Mijnbouw	10.688	12.613	94	85
Diverse	32.170	50.008	101	98

De uitvoer van de voornaamste landbouwproducten was in de eerste zes maanden van 1941, in vergelijking met dezelfde periode van 1940, als volgt:

Uitvoer	in 1000 pesos		1941 in pCt. v. '40	in 1000 ton		1941 in pCt. v. '40
	1940	1941		1940	1941	
Tarwe	180.698	83.816	45	2.287	1.302	57
Mais	66.194	9.554	14,4	1.353	279	20,6
Lijnzaad	104.971	21.907	20,8	614	232	37,8
Haver	9.696	1.400	14,4	200	42	21,0
Gerst	19.215	1.332	6,9	331	42	12,7
Rogge	8.864	947	10,7	153	33	20,3
	389.638	118.956	30,5	4.938	1.930	39,0

Gezien de sterke daling van den graanuitvoer behoef het dan ook geen verwondering te wekken, dat de graanvoorraden zeer groot zijn, en op het oogenblik een der moeilijkste problemen vormen, waarvoor men zich gesteld ziet. De beschikbare exporthoeveelheid bedroeg op 25 Juli jl. voor tarwe 3.112.052 ton, voor mais 8.634.726 ton en voor lijnzaad 1.044.921 ton.

De middelen, waarop de Argentijnsche regeering in hoofdzaak haar hoop heeft gevestigd om uit de huidige moeilijkheden te komen, zijn de verdere ontwikkeling van den inter-Amerikaanschen handel en de bevordering van de verdere industrialisatie van dit land, dat als gevolg van de groote vruchtbaarheid van den bodem eenzijdig agrarisch is georiënteerd.

De inter-Amerikaansche handel.

De ontwikkeling van den inter-Amerikaanschen handel staat reeds geruimen tijd in het middelpunt der belangstelling en het spreekt vanzelf, dat men daarbij voornamelijk het oog heeft op de uitbreiding van den handel tusschen het aan grondstoffen rijke Latijnsche Amerika en het industrieel zoo belangrijke Noord-Amerika, voornamelijk de Vereenigde Staten.

Gerangschikt naar de belangrijkste landen van in- en uitvoer geven de cijfers van Argentinië's buitenlandschen handel het volgende beeld (in 1000 pesos):

Land van bestemming:	1940	pCt. van totaal	1941	pCt. van totaal
Vereenigde Staten	125.351	13.5	263.025	36.0
Groot Britannië	329.940	35.7	240.043	32.8
Brazilië	38.563	4.2	40.756	5.6
Spanje	35.750	3.9	33.439	4.5
Japan	11.230	1.2	20.783	2.8
Chili	10.881	1.2	13.492	1.9
Uruguay	13.208	1.4	10.868	1.5
Rusland	289	—	8.805	1.2
Paraguay	7.826	0.8	7.120	1.0
Overige landen	351.974	38.1	94.388	12.7
	925.012	100	732.719	100
Land van herkomst:				
Vereenigde Staten	163.484	27.9	92.132	26.2
Groot Britannië	120.708	20.6	70.002	19.9
Brazilië	31.691	5.4	43.105	12.2
Nederlandsch West-Indië	23.908	4.1	22.578	6.4
Peru	20.676	3.5	19.918	5.7
Britsch Indië	15.906	2.7	15.664	4.5
Japan	7.824	1.3	13.069	3.7
Canada	10.118	1.7	11.652	3.3
Br. Koloniën in Amerika	11.702	2.0	9.671	2.7
Overige landen	179.921	30.8	54.464	15.4
	585.938	100	352.255	100

Uit bovenstaande cijfers ziet men hoe, terwijl de waarde van den uitvoer naar de Vereenigde Staten in het eerste halfjaar ten opzichte van het voorafgaande jaar bijna verdubbeld is, de waarde van den invoer uit dat land tot circa de helft terugliep. Belangwekkend is ook de verhooging van den invoer uit Brazilië (voornamelijk textielproducten), terwijl daarnaast de uitbreiding van den handel met Japan sterk de aandacht trekt.

De inter-Amerikaansche handel is zeker nog voor een belangrijke uitbreiding vatbaar, en meer en meer groeit het besef, dat de landen van het Amerikaansche halfmond ook na den oorlog veel meer op elkander zullen zijn aangewezen dan te voren. Reeds nu worden allerlei pogingen in het werk gesteld om tot een nauwere samenwerking te geraken. Het bezoek van den nieuwen Argentijnschen Minister van Buitenlandsche Zaken aan Washington heeft reeds geleid tot een principieele overeenstemming inzake een nieuw handelsverdrag tusschen Argentinië en de Vereenigde Staten, terwijl ook de Argentinische regeering tracht door het wegnemen van allerlei belemmerende bepalingen den export zooveel mogelijk aan te moedigen. Zoo heeft men bijv. het officieele deviezeninstituut (Officina Central de Cambios) per einde Juni jl. opgeheven, hetgeen echter niet beteekent, dat het deviezenverkeer geheel vrij is. Voortaan worden vreemde

valuta tot een bedrag, gelijk aan 85 pCt. van den invoer in 1940, ter beschikking van de importeurs gesteld. Circa 11 pCt. van den invoer in het vorige jaar zal onderhevig zijn aan een kwantitatieve beperking (hoofdzakelijk betreft dit landbouwmachines en automobielen), terwijl voor de resteerende 4 pCt., totdat de deviezenpositie zal zijn verbeterd, geen vreemde valuta beschikbaar worden gesteld. De behoeften van de Amerikaansche bewapeningsindustrie maken, dat men in de Vereenigde Staten graag bereid is allerlei grondstoffen, in hoofdzaak voedingsmiddelen en metalen, uit Zuid-Amerika te betrekken.

De structuur van Argentinië's economisch leven.

Toch zal de economische toestand van Argentinië, zoolang de productie overwegend agrarisch is georiënteerd, steeds aan belangrijke schommelingen blootstaan. Slechts wanneer het gelukt, naast landbouw en veeteelt, ook de industrie tot een van de belangrijkste takken van het volksbestaan in Argentinië op te voeren, zal het mogelijk blijken het economische evenwicht beter te handhaven.

Omtrent den omvang van de industrie zijn eerst sedert 1935, in welk jaar de eerste algemeene industrietelling werd ondernomen, samenvattende cijfers bekend. In het midden van dat jaar waren in totaal aan arbeiders en geëmployeerden 526.495 personen in de industrie werkzaam. Van deze werkten ruim 204.000 in de voedingsmiddelen- (waaronder de vleeschexportindustrie) en textielindustrie, terwijl ruim 92.000 personen in de fabricage van metalen en machinerieën werkzaam waren. Sedertdien heeft de industrie zich vrij krachtig uitgebreid. Volgens een aanvullende telling¹⁾ bedroeg het totaal aantal der in de industriele nijverheid werkzamen op het einde van 1937 733.651 personen op een totale bevolking van ruim 12 miljoen zielen. Bij deze sterke stijging dient men in het oog te houden, dat de eerste algemeene telling in 1935 volgens officieele mededeelingen onvolledig is geweest. Latere gegevens over afzonderlijke bedrijfstakken toonen aan, dat de industrialisatie verderen voortgang heeft gevonden.

De Argentijnsche industrie bestaat ook thans nog hoofdzakelijk uit die, welke direct met landbouw en veeteelt samenhangen (bv. vleeschconservenindustrie). De laatste jaren tracht de regeering het ontstaan van nieuwe industrieën op ander gebied zooveel mogelijk te bevorderen. Bij deze pogingen tot uitbreiding van de industrie zal men echter terdege voor oogen moeten houden, dat in de eerste plaats die industrieën bevorderd moeten worden, die ook in de komende jaren, wanneer de verbindingen met de groote Europeesche industriegebieden weer ongehinderd hervat kunnen worden, zich zullen kunnen handhaven.

¹⁾ Estadicia industrial 1939, pag. 15.

OVERHEIDSMAATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED.

HANDEL EN NIJVERHEID.

Afval. Dispensatie is verleend van het verbod tot het koopen en verkoopen van oude rubber tusschen kleinhandelaren — in den zin van art. 1 van de Oude Materialen- en Afvalstoffenbeschikking No 5/41 — onderling. (E. V. 5/9/41, pag. 1322; Stct. No. 168).

Arbeidsvoorwaarden. Nadere regeling inzake arbeidsloon, waarbij het aanbieden van uitzonderlijk gunstige condities aan de goedkeuring van het College van Rijksbemiddelaars is onderworpen, terwijl het bieden van zgn. „lokloonen” is verboden. (E.V. 29/8/41, pag. 1290; Stct. No. 164).

Bakkerijen. Regeling voor het betrekken van brandstof, met name fabrieksturf, door bakkerijen. (E.V. 29/8/41, pag. 1283).

Bouwmaterialen. De verkoop en aflevering van metselsteen, kalkzandsteen, straatklinkers en dakpannen is slechts toegestaan met schriftelijke vergunning van den Directeur van het Rijksbureau voor Bouwmaterialen. (E. V. 5/9/41, pag. 1322; Stct. No. 169).

Distributieregelsbesluit. Nadere voorschriften met betrekking tot het voorhanden hebben en overdragen van distributiebescheiden. (E. V. 12/9/41, pag. 1361; Stct. No. 174).

Economische rechtspraak. Afkondiging van het Economisch Sanctiebesluit 1941, waarbij nieuwe sancties zijn vastgesteld op overtreding van verschillende wettelijke maatregelen, rakende het economisch leven, en waarbij ook de inbeslagneming en de verkoop van in beslag genomen en verbeurd verklaarde goederen worden geregeld. (E. V. 12/9/41, pag. 1362; V. B. No. 37).

Generator-anthraciet. Nadere voorschriften inzake de distribueering van generator-anthraciet voor kleinverbruikers. (E. V. 5/9/41, pag. 1322).

Hout. Afkondiging van de Houtbeschikking 1941 No. 1, waarin de bestaande bepalingen inzake dit product op meer systematische wijze zijn opgenomen. (E. V. 12/9/41, pag. 1360; Stct. No. 171).

Geïmporteerd hout mag slechts met vergunning van den Directeur van het Rijksbureau voor Hout worden vervoerd. (E. V. 5/9/41, pag. 1322; Stct. No. 168).

Joodsch grondbezit. Verplichte aangifte en nadere regeling inzake Joodsch grondbezit, voorzover dit niet reeds als landbouwgrond onder voorgaande verordeningen valt. (E.V. 22/8/41, pag. 1247; V.B. No. 34).

Kamerverhuurbedrijf. Het kamerverhuurbedrijf wordt thans eveneens bij de ondernemingen gerekend, die onder de regelingen voor het Hotel-, Café-, Restaurant- en Pensionbedrijf vallen. (E. V. 5/9/41, pag. 1326/27; Stct. No. 166).

Kunstzijde. Nadere regeling inzake de toewijzing van kunstzijden continuërens. (E.V. 22/8/41, pag. 1243).

Non-ferrometalen. Nadere regelingen inzake de inleveringsvergoeding en toepassingen met betrekking tot non-ferrometalen. (E.V. 22/8/41, pag. 1241/42; Stct. Nos. 158 en 160).

Regeling van het gebruik van non-ferrometalen in den machinebouw. (E. V. 12/9/41, pag. 1360; Stct. No. 175).

Prijsgeregelingen. Nadere voorschriften inzake de regeling der prijzen met betrekking tot de prijsvorming in verband met het goederenverkeer met het Deutsche Rijk, de vereveningsheffing (deze mag onder geen voorwaarde tot prijsverhoging aanleiding geven), maximumprijzen voor eenheidsrijwielen, en prijzen voor gecondenseerde magere melk. (E.V. 29/8/41, pag. 1282/83; Stct. No. 163; V.B. No. 35).

Nadere calculatievoorschriften voor maatkledingbedrijven. (E. V. 5/9/41, pag. 1321; Stct. No. 169).

Nadere prijsvoorschriften met betrekking tot gezaagd inlandsch hout, mosterdzaad, zaaigranen en pootaardappelen. (E. V. 12/9/41, pag. 1360; Stct. Nos. 171, 172 en 173).

Saffraan. Het verhandelen van saffraan zonder voorafgaande vergunning van het Rijksbureau voor Genees- en Verbandmiddelen is verboden. Verplichte inschrijving van ondernemingen, welke dit artikel verhandelen, bij bovengenoemd Rijksbureau. (E.V. 22/8/41, pag. 1245).

Verwerkende Industrieën. Instelling van de Sectie Metalenverwerkende Industrie van het Rijksbureau voor Verwerkende Industrieën, bij welke sectie thans de tot dusver bestaande sectie Electrotechnische Industrie wordt ondergebracht. (E.V. 29/8/41, pag. 1283; Stct. No. 166).

Verplichte inschrijving bij de Sectie Metalenverwerkende Industrie van het Rijksbureau voor Verwerkende Industrieën van de machinenuijverheid en de rijwielinindustrie. (E. V. 5/9/41, pag. 1321/22) Stct. No. 170).

Vestigingswet kleinbedrijf. Vaststelling van definitieve vestigingseischen voor het vestigen, c.g. uitbreiden, van resp. een terrazobedrijf, een mineraalwaterbedrijf en een

kleinhandel in tot verbruik bereide tabak. (E.V. 29/8/41, pag. 1290; Stct. No. 164).

Woningbouw. Afkondiging van de „Hypotheekregeling 1941”, waarbij bepalingen zijn vastgesteld inzake het beschikbaar stellen van voorschotten onder hypotheekverband voor woningbouw door particulieren. Deze regeling vervangt de op 13 Augustus 1940 door den Regeeringscommissaris voor den Wederopbouw bekend gemaakte Hypotheekregeling 1940. (E. V. 5/9/41, pag. 1326; Stct. No. 168).

IJzer en staal. Nadere regeling inzake den kostenomschlag van het Rijksbureau voor IJzer en Staal. (E.V. 29/8/41, pag. 1283; Stct. No. 161).

Zwavel. Voorschriften inzake den handel in zwavel. (E.V. 22/8/41, pag. 1243).

LANDBOUW EN VOEDSELVOORZIENING.

Aardappelen. Voorschriften met betrekking tot pootaardappelen en het rooien en vervoeren van aardappelen door telers. (E.V. 29/8/41, pag. 1284; Stct. Nos. 163 en 164).

De inleveringsplicht voor telers van aardappelen geldt niet, voorzover het een beteelde oppervlakte betreft van 5 are voor kleigrond of 10 are voor andere dan kleigrond. (E. V. 5/9/41, pag. 1323; Stct. No. 168).

Nadere regeling van den handel in pootaardappelen voor 1941/42. (E.V. 19/9 '41, pag. 1389/90).

Akkerbouw. Afkondiging van het „Scheurbesluit Pachtvereenkomsten”, waarbij het scheuren van grasland door pachters wordt geregeld. (E.V. 29/8/41, pag. 1284).

Akkerbouwproducten. Nadere bepalingen inzake den handel in akkerbouwproducten. (E. V. 5/9/41, pag. 1323; Stct. No. 168).

Boomentelt. Regeling van de zaaizaadvoorziening van hen, die boomen kweeken of zich met boschaanleg bezighouden, in verband met de voorgenomen inzameling van eikels, kastanjes en beukennoten. (E. V. 12/9/41, pag. 1361).

Boonen en erwten. Regeling van de inlevering van door bloembollentelers geteelde boonen en erwten. (E. V. 12/9/41, pag. 1361; Stct. No. 174).

Brouwerij. Nadere regeling van de toekenning van den toeslag voor brouwerij. (E. V. 12/9/41, pag. 1361).

Garnalen. Nadere regeling inzake den handel in garnalen. (E.V. 19/9/41, pag. 1390; Stct. No. 178).

Gedistilleerd. Nadere regeling inzake de rantsoenering van gedistilleerd. (E.V. 19/9/41, pag. 1391).

Gevogelte. Het verbod tot het slachten en afleveren van gevogelte, waarvan tijdelijk ontheffing was verleend, is thans weer volledig van kracht geworden. (E. V. 5/9/41, pag. 1324).

Nadere regelingen inzake het verlenen van vergunning tot het handelen in en het slachten van gevogelte. (E. V. 12/9/41, pag. 1361; Stct. No. 174).

Granen. Het afmaaien van onrijpe granen, uitgezonderd mais, is krachtens het Akkerbouwbesluit V.V.O. 1941 verboden. Uitzonderingen kunnen hierop worden toegestaan bij den teelt van zomergerst en haver als stoppelgewas. (E.V. 29/8/41, pag. 1285).

Melkproducten. Ingevolge wijziging van het Crisis Zuivelbesluit 1940 kunnen door de Zuivelcentrale ook voorschriften worden gegeven voor de bereiding en de kwaliteit van smeerkaas. Nadere voorschriften inzake de kwaliteit, vervoer en aflevering van room. Bepalingen voor den handel in magere melkpoeder. (E.V. 29/8/41, pag. 1285/86; Stct. No. 161).

Pachten. Regeling met betrekking tot het verlengen van pachtvereenkomsten. (E. V. 12/9/41, pag. 1361; Stct. No. 175).

¹⁾ Zie hierover: Dr. Ir. H. G. van Beusekom; „Bijdragen en rentelocze voorschotten voor woningbouw”; E.-S.B. d.d. 17 September 1941, pag. 543.

Oesters. Nadere bepalingen inzake den oesterteelt; het Crisis-Oesterbesluit 1937 is voor onbepaalden tijd verlengd. (E.V. 19/9/41, pag. 1390; Stct. No. 178).

Paarden. Nadere voorschriften inzake het houden van hengsten. Nadere regeling inzake het beroep bij vaststelling van vergoeding voor ingeleverde paarden. E. V. 5/9/41, pag. 1323; Stct. No. 166).

Puf en nest. Vervoer van puf en nest is slechts toegestaan met geleidebiljetten of vervoerbewijzen, afgegeven door de Nederlandsche Visscherijcentrale. (E.V. 19/9/41, pag. 1390).

Stroo. Het vervoer van ongeperst graanstroo is vanaf 8 September aan beperkende bepalingen onderworpen. (E.V. 19/9/41, pag. 1390).

Varkens. Nadere voorschriften met betrekking tot het houden van varkens. (E.V. 29/8/41, pag. 1285).

Vetten. Nadere regeling van de afzet van spijsvet voor smelters. (E.V. 29/8/41, pag. 1285; Stct. No. 161).

Zaden. Het verzamelen en verhandelen van zaaizaden zonder vergunning van de P.I.C.A. of de N.I.C.A. is verboden. Nadere regelingen inzake den uitvoer van tuinbouwzaden. (E.V. 29/8/41, pag. 1285; Stct. Nos. 161 en 164).

Vaststelling van de richtlijnen voor de zaaizaadregeling 1941/42. (E.V. 19/9/41, pag. 1389).

GELD-, CREDIET- EN BANKWEZEN EN BELASTINGEN.

Belastingen. Wijzigingen met betrekking tot de vermogens- en verdedigingsbelasting I; instelling van één gewijzigd tarief en verandering van het belastingjaar. (E.V. 29/8/41, pag. 1288/89; V.B. No. 35).

Betalingsverkeer met het buitenland. Nadere voorschriften inzake het postwisselverkeer met het *Generaal-Gouvernement*. (E. V. 5/9/41, pag. 1324; Stct. No. 166).

Dividendbeperking. Afkondiging van het „Besluit op de Dividendbeperking 1941”, waarbij beperkingen worden vastgesteld ten aanzien van de hoogte van dividenduitkeringen door vennootschappen en een zgn. dividendbelasting wordt ingesteld over de uitdeelingen, welke meer dan 6 pCt. van het gestorte aandeelenkapitaal bedragen, voor de eerste maal te heffen over het boekjaar, dat op 31 December 1940 eindigt of op dat tijdstip lopende was. (E. V. 5/9/41, pag. 1325; V. B. No. 36).

Duitse fondsen. Nadere bepalingen inzake den handel in Duitse fondsen. (E. V. 5/9/41, pag. 1324; Stct. No. 167).

Geblokkeerde Marktenbelasting. Het Geblokkeerde Marktenbelastingbesluit 1941 wordt met ingang van 1 September 1941 buiten werking gesteld. Het besluit blijft echter van toepassing voorzover de handelingen, waardoor de belastingsschuld ontstaat vóór 1 September 1941 plaats gevonden hebben. (E. V. 5/9/41, pag. 1325/26; V. B. No. 36).

Inkomstenbelasting. Afkondiging van de eerste beschikking tot uitvoering van het besluit op de Inkomstenbelasting 1941. (E. V. 5/9/41, pag. 1324/25; Stct. No. 169).

Liquidatie van Naamlooze Vennootschappen. Besluit betreffende vrijstelling of vermindering van belasting bij ontbinding van Naamlooze Vennootschappen, met de strekking de liquidatie van N.V.'s te bevorderen. (Liquidatiebesluit 1941). (E. V. 5/9/41, pag. 1326; V. B. No. 36).

Omzetbelasting. Nadere regeling voor de heffing van de omzetbelasting met betrekking tot goederenlevering in zeehavenplaatsen, doorberekening der omzet- en invoerbelasting door fabrikanten, scheepsvervoer, expediteurs, inlevering van metalen, vlas en vlasfal. (E.V. 29/8/41, pag. 1284/1289; Stct. Nos. 140 en 164).

Regeling Deviezenverkeer. Aanvullende voorschriften met betrekking tot de regeling van het deviezenverkeer.

(Deviezenbekendmaking 7 en 8, 1941). Nadere regeling van het betalingsverkeer met *België, Finland en Slowakije*. (E.V. 29/8/41, pag. 1286 t.e.m. 1288; Stct. Nos. 163 en 165).

Vermogensbelasting 1941. Nadere bepalingen inzake de vaststelling van den koers van effecten voor de Vermogensbelasting 1941. (E. V. 5/9/41, pag. 1325; Stct. No. 167).

VERKEER.

Goederenverkeer met het buitenland. Het geheele goederenverkeer naar *Griekenland* is hervat. Het goederenvervoer naar het *onbezette gebied van Frankrijk* kan via Duitschland-Zwitserland geschieden. (E. V. 5/9/41, pag. 1326).

Rijn- en Binnenvaartvloot. Besluit tot regeling van de hoofdsommen en vergoedingen ingevolge het besluit „Herstel Rijn- en Binnenvaartvloot”. (E.V. 19/9/41, pag. 1392; V.B. No. 38).

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. Disc. Wiss. 2½ 28 Juni '41	Lissabon 4 31 Mrt. '41
Bk. { Bel. Bl. Eff. 3½ 28 Aug. '39	Londen 2 26 Oct. '39
Vrsch. in R.C. 3½ 28 Aug. '39	Madrid 4 28 Nov. '38
Athene 5 21 Juli '41	N.-York F.R.B. 1 27 Aug. '37
Batavia 3 14 Jan. '37	Oslo 4 21 Sept. '39
Belgrado 5 1 Febr. '35	Parijs 1 17 Mrt. '41
Berlijn 3½ 9 Apr. '40	Praag 3 1 Jan. '36
Boekarest 3 12 Sept. '40	Pretoria 3 15 Mel '33
Brussel 2½ 25 Jan. '40	Rome 4 18 Mel '36
Boedapest 3 22 Oct. '40	Stockholm 3 17 Mel '40
Calcutta 3 28 Nov. '35	Tokio 3 21 Juli '41
Helsingfors 4 3 Dec. '34	Warschau 4 18 Dec. '37
Kopenhagen 4 15 Oct. '40	Zwits. Nat. Bk. 1 25 Nov. '36

¹⁾ 3% voor wissels, promessen en leeningen met een looptijd van meer dan 120 dagen.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	6 Sept. 1941	15 Sept. 1941
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	f 7.981.527,92	—
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	„ 268.107,411	f 3.532.924,60
Voorschotten op ultimo Juli 1941 aan de gemeenten verstrekt op aan haar uit te keeren hoofdsom der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede o.p. op die belastingen en op de vermogensbelasting	„ 3.437.332,99	„ 3.224.422,66
Voorschotten aan Ned.-Indië ¹⁾ Idem voor Suriname ¹⁾	„ 140.035.538,65	„ 140.072.028,67
Idem aan Curaçao ¹⁾	„ 7.233.870,24	„ 7.233.870,24
Kasvoer. wegens credietverstreking a. h. buitenland	„ 265.902,28	„ 265.902,28
Daggeldleeningen tegen onderpand	—	—
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	„ 73.380.027,30	„ 76.680.351,02
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	„ —	„ —
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen ¹⁾	„ 16.134.086,33	„ 19.106.741,80

Verplichtingen

Voorschot door de Ned. Bank ingevolge art. 16 van haar octrooi verstrekt	f —	f 5.771.848,98
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	„ —	„ —
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	„ —	„ —
Schatkistbiljetten in omloop	„ 131.461.000,—	„ 131.451.000,—
Schatkistpromessen in omloop	„ 1.651.200.000,— ²⁾	„ 1.672.700.000,— ²⁾
Daggeldleeningen	„ —	„ —
Zilverbons in omloop	„ 94.136.037,50	„ 95.341.727,50
Schuld op ultimo Juli 1941 aan de gemeenten weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. grondb. e. d. gem. fonds. d. alsmede o.p. op die bel. en op de vermogensbelasting	„ —	„ —
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	„ 1.674.564,53	„ 727.602,37
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. ¹⁾	„ 157.261.910,48	„ 162.061.826,45
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	„ 33.044.596,65	„ 33.058.381,80
Id. aan div. instellingen ¹⁾	„ 345.688.510,20	„ 344.315.249,71

¹⁾ In regk. crt. met 's Rijks Schatkist ²⁾ Rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank f 108.000.000,— ³⁾ Idem f 79.000.000,—

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 22 September 1941.

Activa.

Binnenl. Wissels, Promessen, enz.	Hfdbank. f 71.500.000 Bijbank. " 50.875 Agentsch. " 101.234	f 71.652.109
Papier op het Buitenland	f 567.915.288	" 567.915.288
AF: Verkocht maar voor de bank nog niet afgeleopen	—	
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	Hfdbank. f 136.483.594 Bijbank. " 2.402.631 Agentsch. " 28.034.929	f 166.921.154
Op Effecten enz.	f 166.723.501	" 166.921.154
Op Goederen en Ceelen	" 197.653	" 15.000.000
Voorschotten aan het Rijk	—	" 15.000.000
Munt en muntmateriaal: Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 1.023.363.275	" 1.031.339.312
Zilveren munt, enz.	" 7.976.037	" 53.812.664
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	—	" 4.000.000
Gebouwen en meubelen der Bank	—	" 208.623.763
Diverse rekeningen	—	f 2.119.064.290

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000
Reservefondsen	" 5.368.354
Bijzondere reserves	" 16.583.835
Pensioenfonds	" 11.787.359
Bankbiljetten in omloop	" 1.852.486.855
Bankassigmenten in omloop	" 14.659
Rek.-Courant Van het Rijk saldo's Van anderen	f 209.263.204
Diverse rekeningen	" 3.560.024
Beschikbaar metaalsaldo	f 209.860.450
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is	" 523.158.010
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht	" 65.000.000
1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	f 55.341.825

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden munt en muntmater.	Circulatie	Andere opeisb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-rings-perc.
22 Sept. '41	1.023.363	1.852.487	209.278	209.263	50+
15 " '41	1.023.363	1.840.248	189.882	222.510	50+
8 " '41	1.023.325	1.830.049	184.342	228.730	51+
6 Mei '40	1.160.287	1.158.613	255.183	607.042	83

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-prom. rechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Div. reken. (act.)
22 Sept. '41	71.652	65.000	166.921	567.915	208.624
15 " '41	85.652	79.000	165.190	528.050	213.794
8 " '41	103.655	108.000	165.257	500.694	210.624
6 Mei '40	9.853	—	217.756	750	20.648

1) Per 1 April 1940 herwaardeering van den goudvoorraad op basis van een depreciatie-percentage van 18 pCt.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud en deviezen	Renten-bank-scheine	Andere wissels, chèques en schatkistpapier	Beleeningen
13 Sept. 1941	77,4	296,4	17.410,7	31,6
6 " 1941	77,2	275,1	17.353,7	15,3
30 Aug. 1941	77,5	276,9	17.305,6	24,8
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2

Data	Effecten	Diverse Activa	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
13 Sept. '41	21,2	1.158,3	16.061,8	2.128,7	504,9
6 " '41	16,1	1.569,1	16.311,2	2.192,9	439,1
30 Aug. '41	16,4	1.938,7	16.501,8	2.325,8	503,4
23 Aug. '39	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	454,8

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISSIEBANK TE BRUSSEL.

(In mill. francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Reichskredit-kassen	Credit a. h. particuliere bedrijfsleven	Credit aan Staat en openbare lichamen	Overheids-fondsen	Circulatie	Postchèque-ambt	Rekening Courant
11 Sept. '41	31.590	576	15.371	2.007	43.465	3.579	1.831
4 " '41	31.802	576	15.710	1.997	43.190	3.583	2.643
28 Aug. '41	31.357	577	15.847	1.939	42.627	3.602	2.813
21 " '41	30.611	549	15.888	1.940	42.273	3.508	2.527
12 " '41	30.435	554	15.825	1.887	42.084	3.525	2.415
8 Mei '40	23.606	5.394	695	1.480	29.806	—	909

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Bank. Departm.	Other securities	
				Disc. and Advances	Securities
19 Juni '41	2.062	637.531	42.710	5.133	19.304
26 " '41	1.935	638.984	41.257	6.912	18.258
3 Juli '41	1.885	643.365	36.877	8.401	18.440
10 " '41	1.944	648.030	32.212	7.438	18.414
17 " '41	1.994	650.920	29.322	11.568	19.548
24 " '41	1.909	652.655	27.587	10.316	19.155
31 " '41	1.951	658.430	21.812	6.545	22.972
23 Aug. '39	247.263	508.064	38.353	5.711	24.334

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-rings perc. 1)
			Bankers	Other Acc.		
19 Juni '41	132.743	9.811	122.415	51.671	44.504	24,2
26 " '41	137.913	25.321	112.537	50.354	42.912	22,8
3 Juli '41	182.343	12.251	164.443	53.161	38.406	16,7
10 " '41	152.808	10.528	131.794	52.395	33.881	17,4
17 " '41	142.843	28.881	108.108	50.155	31.066	16,6
24 " '41	146.933	14.127	124.345	49.275	29.101	15,5
31 " '41	158.773	11.286	132.081	50.519	23.460	12,1
23 Aug. '39	99.666	22.371	92.132	36.229	39.199	26,0

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposito.

ZILVERPRIJS

Londen 1)		N. York 2)	A'dam 3)	Londen 4)
16 Sept. 1941	23 3/4	—	46 Sept. 1941	2125
17 " 1941	23 3/4	—	17 " 1941	2125
18 " 1941	23 3/4	—	18 " 1941	2125
19 " 1941	23 3/4	—	19 " 1941	2125
20 " 1941	23 3/4	—	20 " 1941	2125
22 " 1941	23 3/4	—	22 " 1941	2125
23 Sept. 1940	23 3/4	34 3/4	23 Sept. 1940	2115
23 Aug. 1939	18 1/2	37 1/4	23 Aug. 1939	2110

GOUDPRIJS

Londen 1)		N. York 2)	A'dam 3)	Londen 4)
16 Sept. 1941	23 3/4	—	46 Sept. 1941	2125
17 " 1941	23 3/4	—	17 " 1941	2125
18 " 1941	23 3/4	—	18 " 1941	2125
19 " 1941	23 3/4	—	19 " 1941	2125
20 " 1941	23 3/4	—	20 " 1941	2125
22 " 1941	23 3/4	—	22 " 1941	2125
23 Sept. 1940	23 3/4	34 3/4	23 Sept. 1940	2115
23 Aug. 1939	18 1/2	37 1/4	23 Aug. 1939	2110

1) In pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$ c. p. oz. fine. 3) In gulden per kg 1000/1000. 4) In sh. p. oz. fine.

KOERSEN VASTGESTELD DOOR HET NEDERLANDSCHE CLEARINGINSTITUUT.

(met data van vaststelling)

Plaats	Datum	Waarde	Plaats	Datum	Waarde
Belga's	30.14	7 Aug. '40	Turksche	—	—
Zw. Francs	43.56	11 Oct. '40	Ponden	1.45 1/2	29 Dec. '39
Fr. Francs	3.77	6 Mrt. '41	Lewa (Bulgarije)	2.30	25 Nov. '40
Lires	9.91	3 Juli '41	Pengoe (Hongarije)	—	—
Deensche Kr.	36.37	17 Febr. '41	(oude schuld)	36.52	20 Dec. '40
Noorsche Kr.	42.82	21 Dec. '40	Pengoe	—	—
Zweedsche Kr.	44.85	13 Aug. '40	(nwe. schuld)	45.89	20 Dec. '40
Finsche Mark	3.82	2 Juli '41	Zloty (Polen)	—	—
Dinar (Joego-Slavie)	—	—	(oude schuld)	35.00	28 Jan. '41
(oude schuld)	3.43	16 Aug. '40	(nwe. schuld)	37.68	11 Febr. '41
Dinar	—	—	Lei	1.28	24 April '41
(nwe. schuld)	3.77	1 Juli '41	Slow. Kr.	6.48	10 Juni '39

OFFICIEELE WISSELKOERSEN NEDERLANDSCHE BANK. Valuta's (schriftelijk en t.t.)

	N.-York	Brussel	Zürich	Stockh.	Helsinki
16 Sept. 1941	1.88 3/4	30.14	43.67	44.85 1/2	3.81 1/2
17 " 1941	1.88 3/4	30.14	43.67	44.85 1/2	3.81 1/2
18 " 1941	1.88 3/4	30.14	43.67	44.85 1/2	3.81 1/2
19 " 1941	1.88 3/4	30.14	43.67	44.85 1/2	3.81 1/2
20 " 1941	1.88 3/4	30.14	43.67	44.85 1/2	3.81 1/2
22 " 1941	1.88 3/4	30.14	43.67	44.85 1/2	3.81 1/2
Laagste d.w.	1.88 3/4	30.11	43.63	44.81	3.81
Hoogste d.w.	1.88 3/4	30.17	43.71	44.90	3.82
Muntpariteit	1.469	24.906	48.003	66.671	6.266

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en landen	Not. eenh.	15-20 Sept. '41 Laagste	20 Sept. '41 Hoogste	12-13 Sept. '41 1941 Laagste	13 Sept. '41 Hoogste	13 Sept. '41 1941
Official:						
New York	\$ p. £	4.02 1/2	4.03 1/2	4.03	4.02 1/2	4.03
Parijs	Fr.p. £	—	—	—	—	—
Stockholm	Kr.p. £	16.85	16.95	16.90	16.85	16.95
Montreal	\$ p. £	4.43	4.47	4.45	4.43	4.47
Buenos Alres	Pes.p. £	16.95 1/2	17.13	17.04 1/2	16.95 1/2	17.13
Niet-Official:						
Alexandrië	P. p. £	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50
Athene	Dr.p. £	—	—	—	—	—
Bangkok	Sh. p. £	—	—	—	—	—
Bombay	d. p. r.	17.96	17.96	17.96	17.96	17.96
Budapest	d. p. £	—	—	—	—	—
Hongkong	P. p. \$	15.—	15.—	15.—	15.—	15.—
Istanbul	T.F. p. £	—	—	—	—	—
Kobe	d. p. yen	—	—	—	—	—
Lissabon	Escu. p. £	99.80	100.20	100.—	99.80	100.20
Madrid	Pt. p. £	40.50	40.50	40.50	40.50	40.50
Montevideo	d. p. p.	—	—	—	—	—
Rio de Janeiro	d. p. mil.	—	—	—	—	—
Sjanghai	d. p. \$	3.03	3.03	3.03	3.03	3.03
Singapore	d. p. \$	28.16	28.16	28.16	28.16	28.16

KOERSEN TE NEW-YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ per 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. f 100)
16 Sept. 1941	4.03 1/2	2.32	—	—
17 " 1941	4.03 1/2	2.32	—	—
18 " 1941	4.03 1/2	2.32	—	—
19 " 1941	4.03 1/2	2.32	—	—
20 " 1941	4.03 1/2	2.32	—	—
22 " 1941	4.03 1/2	2.32	—	—
23 Sept. 1940	4.04	—	39.95	—
Muntpariteit	4.86	3.90%	23.81 1/2	40%